૧૯૩૨ - 1932 ૫

[illegible] પ્રભાતે.

Reg. No. B. 2917
Tele. Add. 'Yuvaksangh'

પ્રબુદ્ધ જૈન.

સમાજ, ધર્મ અને રાષ્ટ્રની સેવા બજાવતું નૂતનયુગનું જૈન સાપ્તાહિક.

છુટક નકલ ૧ આનો
વાર્ષિક રૂા. ૨-૮-૦

શ્રી મુંબઇ જૈન યુવક સંઘનું મુખપત્ર.
તંત્રીઃ—ચન્દ્રકાન્ત વી. સુતરીયા.

વર્ષ ૨ જું, અંક ૧ લો.
શનીવાર તા. ૨૯-૧૦-૧૯૩૨.

આત્મ નિવેદન.

આ વર્ષે સાંવત્સરિક પર્વનિમિત્તે આત્મવિચારણા કરતાં સંઘ અને શાસન પરત્વે પણ કેટલાક વિચારો આવ્યા તેમાંથી થોડો ભાગ જે મારા પોતાના આત્મા અને સંઘ સાથે સંબંધ ધરાવે છે તેટલો સંઘ સમક્ષ મુકવા ઇચ્છું છું. જો તેમાં કોઇને સમભાવ અને સત્ય દેખાય તો તે ઉપર વિચાર કરે.

આજકાલ આખા જૈનસંઘમાં કલેશ અને કંકાસનું વાતાવરણ ચોમેર ફેલાઇ રહ્યું છે. અને તે દિવસે દિવસે [illegible] જાય છે. દરેક પક્ષકાર સામા પક્ષ ઉપર બધો જ દોષ નાખવા પ્રયત્ન કરે છે અને સામો પક્ષ પણ તે જ રીતે કરે છે. પરિણામે કોઇ પોતાના દોષ તરફ અને બીજાના ગુણો તરફ લક્ષ આપતું નથી. [illegible] બીજાના દોષો અને પોતાના ગુણો જ દેખાય છે. આ સ્થિતિ ચોમેર વર્તે છે.

સંઘમાં વર્તતા કલેશને અંગે કેટલાક ધર્મી ગૃહસ્થો જ્યારે પ્રસંગ આવે ત્યારે મને પણ કહે છે કે—"સંઘમાં શાંતિ સ્થાપવી જોઇએ અને તેઓ મને વિનવે છે—આપ આ કલેશ દૂર કરવા કંઇ કરો.

ધર્મમાં [illegible] અને સરળ ચિત્તવાળા આવા ભાઇઓની વાત ઉપર હું વિચાર કરું છું, ત્યારે છેવટે મન [illegible] લાગે છે કે—આ બાબતમાં હું મારા "આત્મ નિવેદન" સિવાય શું કરી શકું? કાંઇ સૌના ઉપર [illegible] નથી. તેમ સૌ એક પ્રકૃતિના હોઇ શકે પણ નહિ. તેથી મને મારા પોતાના વિષે જ કાંઇ [illegible] કહેવાનો હક્ક રહે છે.

જૈનસંઘમાં વર્તતા કે વધતા કોઈ પણ જાતના કલેશમાં હું નિમિત્ત થતો હોઉં એવું મારી જાણમાં આવતું નથી; પ્રયત્ન તો એ વિષે હોય જ ક્યાંથી? છતાં એવો પણ સંભવ છે કે—જે વસ્તુ મારા લક્ષમાં ન હોય કે ન આવતી હોય તે બીજાઓના લક્ષમાં આવે. તેથી આ બાબતમાં મને એકજ માર્ગ [illegible] સુઝે છે અને તે કોઈ પણ રીતે નુકશાનકારક નથી. કદાચ બીજાઓને પણ તે અનુકરણ કરવા જેવો [illegible] તે માર્ગ આ છે—

"ન્યાયાંભોનિધિ જગદ્વિખ્યાત પરમગુરુદેવ શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી વિજયાનંદસૂરીશ્વરના હસ્ત દીક્ષિત અને અમારા સંઘાડામાં અતિમાન્ય વયોવૃદ્ધ એવા બે મુનિવરો છે. જેમને હું પૂજ્ય ગણું છું અને જેમના માટે [illegible] મોટા ભાગનો આદર છે તે બે—પ્રવર્તક શ્રી ૧૦૮ શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજ અને [illegible] શ્રી ૧૦૮ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજ છે. આ બે સિવાય વિદ્વાન પ્રતિભાશાળી અને પ્રભાવશાળી [illegible] શ્રી ૧૦૮ શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મહારાજ અને શ્રી ૧૦૮ શ્રી વિજયનીતિસૂરીશ્વરજી મહારાજ [illegible] નિષ્પક્ષ અને કોઇનાય પ્રભાવથી અંજાય તેવા નથી. આ ચાર સ્થવિરોને હું મારા તરફથી [illegible] તેઓ એકત્ર મળીને અગર પત્રવ્યવહાર કરીને જો હું કાંઇ [illegible] [illegible] પરિણામે આ સંઘકલેશની બાબતમાં [illegible] કાંઇ મારી [illegible]

[illegible] ખાત્રી આપું છું કે—ઉક્ત ચાર સ્થવિરોની એકમતિથી કે બહુમતિથી પણ [illegible] [illegible] જણાવવામાં આવશે તો હું તેના ઉપર [illegible] અને ઉદારતાથી વિચાર કરીશ અને [illegible] તેમના [illegible] એનો હું સ્વીકાર કરીશ એટલું જ નહિ પણ મારા [illegible] કરીશ.

[illegible] છું કે—પરિમિત શક્તિવાળો હોઇ [illegible] [illegible] શું કરી શકે?

[illegible] તો આ રીતથી [illegible] શાસનસેવા અને સંઘનું હિત સાધી શકાય [illegible] એમાં કદાચ [illegible] નહિ રહે.

શ્રી સંઘનો દાસ—વલ્લભવિ[illegible]

पुरिसा ! सच्चमेव समभिजाणाहि ।
सच्चस्स आणाए से उवट्ठिए मेहावी मारं तरइ ॥

હે મનુષ્યો ! સત્યને જ બરાબર સમજો. સત્યની આજ્ઞા પર ખડો થનાર બુદ્ધિમાન મૃત્યુને તરી જાય છે.

(આચારાંગ સૂત્ર)

પ્રબુદ્ધ જૈન.

શનીવાર તા૦ ૨૯-૧૦-૩૨.

નૂતનવર્ષના પ્રભાતે—

પ્રબુદ્ધ પ્રભુતામાં પગલાં માંડે છે.

ભારતવર્ષમાં રૂઢિચુસ્તતા અને ધર્માંધતા જ્યારે પ્રધાન સ્થાન ભોગવતી હતી. આપ મેળે બની બેઠેલા આગેવાનો સમાજને પોતાની એડી તળે દબાવી રહ્યા હતા. શ્રીમંતશાહીનો દોર અને સાધુઓની સહેદ પછેડી સર્વોપરિપણું ભોગવતી હતી. અનેક પ્રકારની કુરૂઢીઓ અને વ્હેમો સમાજને કોરીને ખાઈ રહ્યા હતા. અને શાસ્ત્રને નામે, ભગવાન મહાવીરના નામે સ્વેચ્છાચાર અને સ્વચ્છંદતા વધી પડ્યાં હતાં ત્યારે પાશ્ચાત્યદેશોના સ્વતંત્ર વાતાવરણમાંથી નૂતન પ્રેરણા મેળવી કેટલાક યુવક બંધુઓએ સમાજની રૂઢીચુસ્તતા અને ધર્માંધતાનો નાશ કરવા માટે કેડ બાંધી. તેમણે તે માટે સંગઠન કરવાનો રાહ લીધો. અને **યુવક સંઘ** અસ્તિત્વમાં આવ્યો. તેના ઉદ્દેશો ઘડાયા. પ્રચાર કાર્ય આરંભાયું, રૂઢીની ગુલામીની જંજીરોમાં જકડાયેલો સમાજ ચોંકી ઉઠ્યો, હેણે આ સંઘને મૂળમાંથી ઉખેડી દેવા ઘણા પ્રયત્નો કરી જોયા, સમાજમાં પ્રચારકાર્ય આરંભાયું છતાં તેમાં નિષ્ફળતા મળી; અને યુવક સંઘ અણનમ રહ્યો. હેણે લોકમત કેળવવા ભાઈ જમનાદાસ અમરચંદ ગાંધીના તંત્રીત્વ નીચે 'યુવક સંઘ પત્રિકા' શરૂ કરી. અને તેમાં નિડરતાથી સમાજના અનેક સળગતા પ્રશ્નો ઉપર પ્રકાશ ફેંકવામાં આવ્યો. પુરાણા સમાજને પોતાના ચક્ષુ સમીપ મૃત્યુનો ભય તરવરવા લાગ્યો. અને હેના અનેક ધમપછાડાઓ છતાં પત્રિકા ચાલુ જ રહી. લોકોનો ચાહ વધ્યો, આમ દિનપ્રતિદિન પ્રગતિ કરતી રહી, ત્યારબાદ કેટલાક સમય પછી તે પત્રિકાને **"પ્રબુદ્ધ જૈન"** ના રૂપમાં ફેરવી નાખવામાં આવી ને ન્યાયતીર્થ ન્યાયવિજયજી મહારાજના આશિર્વાદ સાથે મણિલાલ મોહનલાલ પાદરાકર [illegible] ચંદુલાલ, [illegible] અમરચંદ ધોળશાજી [illegible] અને શ્રી ઋષભદાસ [illegible] [illegible]

અને તેની વૃદ્ધિ અમારી [illegible] અતિશય છે. [illegible]

ત્યારે પછી કેટલાક સાધુઓના [illegible] અમારે પૂર્ણ આડે આવી પડી, તેમ [illegible] કરી સમાજને સુંઝવી નાખ્યો. [illegible] પ્રવૃત્તિ સામે મોરચો માંડવાની અનિવાર્ય [illegible] એક તો અમારે યુવકોના માનસ [illegible] દીક્ષાના પ્રશ્નને શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિએ [illegible] જાળવો માટે અમારાથી બનતું [illegible] સર્વોપરિતા સિદ્ધ કરી છે. એ [illegible] સંન્યસ્ત દીક્ષાપ્રતિબંધક નિબંધની [illegible] નીમી, અને તેમાં આધારે સમાજ [illegible] જુબાનીઓ, લેખિત પુરાવાઓ અને [illegible] આવી. તે માટે લોકમત કેળવવા અમે [illegible]

સમાજના બીજા સળગતા પ્રશ્નો [illegible] પ્રભુજીના નામે, વગેરે વિષયો ચર્ચી [illegible] કરવા માટે બનતો ફાળો આપ્યો છે. [illegible] આક્ષેપોના રદીયા આપવામાં પણ [illegible] નથી. દરેક વખતે નિડરતાથી હેણે પોતાના [illegible] સમક્ષ મૂક્યા છે. ઉપરાંત સ્ત્રીઓની [illegible] વાડાઓ માટે પણ પોતાનો સ્વતંત્ર [illegible] દિન પ્રતિદિન પ્રબુદ્ધે પોતાની પ્રગતિ [illegible] તેમ યુવકોમાં સંગઠન થાય. યુવકોમાં [illegible] તેવું સાહિત્ય પૂરું પાડ્યું છે. આમ [illegible] પસાર કરી બીજા વર્ષમાં "પ્રબુદ્ધ" [illegible] પ્રબુદ્ધને સર્વાંગ સંપૂર્ણ બનાવનાર [illegible] જનતાની અભિલાષાને અનુરૂપ લેખો [illegible] હેનો આ સ્થળે અમે આભાર માનીએ [illegible] છીએ કે તેઓએ પ્રબુદ્ધને ગત વર્ષમાં [illegible] આ વર્ષે પણ ચાલુ રાખે.

નૂતનવર્ષમાં પણ અમારો કાર્યક્રમ સમાજના [illegible] સડાઓ સામે લોકમત કેળવવાનો જ રહેશે. [illegible] ગત વર્ષમાં પ્રબુદ્ધે સેવા કરી છે, તે પ્રમાણે [illegible] પણ એજ નીતિ રહેશે.

અમારા ગ્રાહકોનો પણ અમે આ સ્થળે આભાર માનીએ છીએ કે જેઓ અમારા ઉત્સાહમાં પુરતી [illegible] છે. **એમના તરફથી એક એક ગ્રાહક વધારવાની** આશા **રાખીએ તો તે અસ્થાને નહિ ગણાય.** [illegible] "પ્રબુદ્ધ" નૂતન વર્ષની મંગળમય [illegible] પ્રભુતામાં પગલાં માંડે છે, હેના ઉપર [illegible] ઉતરો, એમ ઇચ્છી અમારું વક્તવ્ય [illegible]

દીપમાળા.

[illegible]

અને આનંદના આંદોલનો પ્રસરાવી દે છે. ભૂતકાળને ભૂલી જઇ ભવિષ્યકાળની સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરે છે. આમ કરતાં હજારો વર્ષના વ્હાણાં વાયાં પણ ઉન્નતિ ક્યાં? તેમાં ખામી છે, આપણે આદર્શવાદી છીએ, પણ એ આદર્શને આપણા જીવનમાં ઉતારવા માટે આપણી અશક્તિ જાહેર કરીએ છીએ. આપણે ધ્યેય નક્કી કરી શકીએ છીએ પણ એ ધ્યેયની પાછળ મરી ફીટવા જેટલી શક્તિ કેળવી શકતા નથી. આપણે રાજ્ય, ધર્મ અને સમાજની ઉન્નતિનાં મધુરાં સ્વપ્નાં સેવી સ્વપ્નદૃષ્ટા બનવા માગીએ છીએ પણ તે રાહે જવાને આપણે તૈયાર નથી. આ બીના પણ એટલી જ પુરાણી છે. આમ જો ભવિષ્યમાં પણ બન્યા જ કરે, એટલે કે જે પ્રમાણે ચાલતું આવ્યું છે, એમ ભવિષ્યમાં પણ ચલાવવામાં આવે તો દીપમાળાનો કશો અર્થ નથી. દીપમાળાની પાછળ ઉજ્જવળ અને પ્રેરણાદાયક ઇતિહાસ છે. વર્ષો પહેલાં એ દિવસે સત્યુગના રામે અસુરોનો નાશ કર્યો હતો. વિક્રમે દુનિઆમાંથી દરિદ્રતાને હાંકી કાઢી હતી. ગૌતમ-ઇંદ્રભૂતિએ જગતમાં અજોડ એવું તત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. અને કૈંક વિજેતાઓએ વિજેતાદિન તરીકે ઉત્સવ ઉજવ્યો હતો. એજ સનાતન નિયમ હજુ જળવાઇ રહ્યો છે, ફેર માત્ર એટલો કે તેઓ એ દિન ઉજવી ચેતનની ચિનગારી મૂકતા, જ્યારે આજના ઉત્સવ પાછળ જડપ્રકૃતિ યંત્રવત્ પોતાનું કાર્ય કર્યે જાય છે. નથી તેમાં જીવનનો આનંદ કે નથી અનંત ચેતન!

દીપમાળાઓ પ્રગટાવી અનેક દંપતિ દામ્પત્યજીવનનાં અનેરાં સ્વપ્નાંઓ સેવે છે. અનેક યુવાન હૃદય નૂતન પ્રેરણાવંતા બને છે, પણ તે દિવસ પૂરતાં જ, બીજે દિવસે તો ઘાંચીના બેલની માફક એજ ઘાણી બન્યા જ કરે છે, અને તેમાં આપણે પણ સાથ પુરાવીએ છીએ. એ વસ્તુ હવે ચલાવી લેવી ઉચિત નથી.

આપણામાં આપણા ધ્યેયને પહોંચી વળવા જેટલી શક્તિ છે, દામ્પત્યજીવનનાં મીઠાં લ્હાવા લેવાની હોંશ છે, રાજ્ય, ધર્મ અને સમાજને ઉન્નત બનાવવાની તમન્ના છે. શા માટે આપણે એ શક્તિનો ઉપયોગ ન કરવો? અને આપણા જીવનનું સાફલ્ય ન બનાવવું?

બંધુઓ! આજે જ નિશ્ચય કરો. આજની ઝળહળતી દીપશિખાઓમાં આપણી નિષ્ફળતાને ભસ્મીભૂત કરી નૂતન આશાઓને વેગ આપી તેને સિદ્ધ કરવાનાં કાર્યમાં લાગી જવાનો, નૂતન વર્ષના મંગળમય પ્રભાતે ઉગતા આદિત્યના કિરણોમાં તમોનાશ અને ચેતનના પૂર આવી કર્તવ્ય વિહોણા જીવનને કર્તવ્યપંથમાં ધોરી દે, અને જુઓ પછી, તમે તમારા ધ્યેયમાં કેટલા આગળ વધ્યા છો, સંયમ અને સહનશીલતાનો પાઠ પઢી જીવનના અનેક વિકટ પ્રસંગોમાંથી પસાર થતાં શીખો! ધીર અને વીર બનો! સેવાના મહામંત્રને જીવનમાં ઓતપ્રોત કરી નાંખો! અને પછી તમારા જીવનનો આનંદ કેટલો સુખમય છે તે તપાસો! દીપમાળા કેટલી ચેતનવંતી છે તેનો અનુભવ કરો! [illegible] આજે ન બને તો [illegible] યુવક કહેવડાવવાને લાયક નથી [illegible] એજ કહી શકાય કે જેઓ પોતાના ધ્યેયની પાછળ મરી ફીટે. અમને આશા છે કે દીપમાળાના પ્રકાશે આપણા બંધુઓ [illegible] પોતાને સીધા અભિલાષાઓની ધ્યેય પાછળ મરી ફીટવાનું પોતાનું માનસ કેળવશો!

શ્રી જૈન મહિલા સમાજ.

મજકુર સમાજ તરફથી આપણી જૈન બ્હેનોને ઔદ્યોગિક, માનસિક અને નૈતિક કેળવણી મળે, તેમજ ઘરમાં પોતાના વપરાશમાં આવે તેવા કપડાં જાતે સીવીને સ્વાશ્રયી બની શકે તેવું સિવણ કામ શીખવવાનો તથા ખપ પુરતું અંગ્રેજી આવડે તેને માટે અંગ્રેજી વર્ગ તથા સંગીત વર્ગ આસો વદી ૭ને ગુરૂવાર તા૦ ૨૦-૧૦-૩૨ થી એક વરસની ટ્રાયલ ઉપર કોટ, ફોર્બસ રોડ શેઠ જમનાદાસ મોરારજીના માળામાં શ્રી માંગરોળ શ્રીમાળી સમાજના હોલમાં રવિવાર સિવાય દરરોજ (સ્ટાં. ટા.) ૨॥ થી ૪॥ સુધી શીખવવામાં આવશે.

અઠવાડીયામાં ત્રણ દીવસ અંગ્રેજી સૌ. તારાબ્હેન સૌભાગ્યચંદ દેસાઇએ તથા શ્રી. મેનાબ્હેન નરોત્તમદાસે ઓનરરી શીખવવાનું કબુલ કર્યું છે.

સંગીત તથા સિવણને માટે પગારદાર શિક્ષક રાખવામાં આવશે. બે દિવસ સિવણકામ અને એક દીવસ સંગીતનો રાખવામાં આવશે.

દાખલ થવા ઇચ્છનાર બ્હેને સમાજમાં સભાસદ થવું પડશે. સભાસદની વાર્ષિક ફી પહેલો વર્ગ રૂ. ૫) બીજો વર્ગ રૂ. ૩) અને ત્રીજા વર્ગનો રૂ. ૧) છે. વર્ગોમાં શીખવાની ફી કંઇ પણ લેવામાં આવશે નહિ.

સમાજની આર્થિક સ્થિતિ ઘણીજ નબળી છે, તેથી આ વર્ગો ફક્ત એક વરસની ટ્રાયલ ઉપર કાઢવામાં આવે છે. પરંતુ શિખવા આવનાર બ્હેનો સારા પ્રમાણમાં લાભ લેશે અને જ્ઞાનપ્રેમી બાઇબ્હેનો એને સારી મદદ કરીને ઉત્તેજન આપશે તો આ વર્ગો અમે કાયમને માટે ચલાવીશું.

આ વર્ગોની દેખરેખ રાખવાનું કામ શ્રી. લીલાવંતી દેવીદાસ કાનજીએ તથા શ્રી. મેનાબ્હેન નરોત્તમદાસે કબુલ કર્યું છે, તેમની સહાનુભૂતિને માટે અમો તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

મજકુર શ્રી માંગરોળ શ્રીમાળી સમાજનો હોલ તેમના કાર્યવાહકો એક વરસને માટે કંઇ પણ ભાડું લીધા વગર વાપરવા આપશે તેને માટે અમે તેમના મોટા આભારી છીએ.

અન્ય કોમની બ્હેનોને પણ દાખલ કરવામાં આવશે.

લી૦ શુભેચ્છક,

શ્રી. મંગળા મોતીલાલ કુંડીવાલા,
સૌ. તારા સૌભાગ્યચંદ દેસાઇ,
સૌ. નવલકિશોરી હરિલાલ દફતરી.
[illegible]

ખુલાસો.

પ્રબુદ્ધજૈનના તા૦ ૮-૧૦-૧૯૩૨ ના અંકમાં [illegible] કડક્ટાઇને પ્રેમચંદ [illegible] જણાવવામાં આવ્યું [illegible] "શહેરમાંજ આ [illegible] ઉપાડી લીધી છે" આ માટે અમો [illegible] જોઇએ છીએ કે [illegible] તરફથી [illegible] જાતનું કાર્ય [illegible] આવ્યું નથી.

[illegible]

જૈન જગત્.

જુના ડીસામાં જુઠાણાભર્યું તર્કટ-શ્રાવકોની વિનંતિથી શાંતમૂર્તિ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજે પર્યુષણા કરાવવા બે મુનિશ્રીને મોકલેલા, તે ગામ બહાર મંદિરે આવી આરામ લેતા હતા, ત્યાં બંને સ્થળોના શ્રાવકો સામૈયા સહિત ગયા. તેજ વખતે 'શ્રાવક ધર્મ' વિરૂધ્ધ ઉપાશ્રયે એક પણ સાધુને જવું નહિ' તેવી માગણી ધર્મશાળાવાળા તરફથી થઇ. મહારાજે ગુરૂ આજ્ઞા સિવાય સ્વીકારવાની અસમર્થતા બતાવી. તેથી તેઓ સામૈયામાંથી નીકળી ચાલી ગયા. આટલેથી ન અટકતાં હંસવિજયજી મહારાજને અસભ્ય અને તોછડી ભાષામાં પત્ર લખેલ, મહારાજના પોટકાં એક દિવસ રોકી રાખી પોતાની ઉચ્છૃંખલતા જણાવી. પ્રભાવના પણ અમુકને જ આપવામાં આવતી. છતાં સત્યથી વેગળી હકીકત છપાવી જુઠાણાભર્યું તર્કટ ઉત્પન્ન કર્યું છે. જૈન પ્રજા! સાવધાન!

વાર્ષિક સભા-શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીની વાર્ષિક સભા અમદાવાદ તા૦ ૧૬-૧૦-૩૨ ના રોજ શેઠ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમાં ગામના સિવાય બહારગામથી ૭ પ્રતિનિધિઓ આવ્યા હતા: આ સભામાં ત્રણ કામો કરવાના હતા. ૧ સં. ૧૯૮૭ ના ઓડિટ થયેલ હિસાબ ઉપર વિચાર કરવા. ૨ સં. ૧૯૮૮ નો હિસાબ ઓડિટ કરવાની યોજના બાબત. ૩ કેશરીઆમાં બોલીના પૈસા પંડ્યાઓને આપવા સંબંધી થયેલા હુકમથી ઉભી થયેલ પરિસ્થિતિ ઉપર વિચાર કરવા. બાદ આમંત્રણ પત્રિકા વંચાયા પછી સં. ૧૯૮૭ ની સાલના ઓડિટ કરેલા હિસાબના મહેનતાણા બદલ મેસર્સ સોરાબજી એસ. એન્જીનીઅરને રૂ. ૧૨૫૦ આપવામાં આવ્યા હતા. અને કેશરીઆજીની ઉભી થયેલી પરિસ્થિતિ અંગે પત્રવ્યવહાર ચલાવવો તેમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. બાદ કેટલીક બાબતની ચર્ચા થયા પછી પ્રમુખનો ઉપકાર માની સભા વિસર્જન થઇ હતી.

ઘાટકોપરમાં ચોમાસામાં બાળદીક્ષા-ઘાટકોપરમાં શ્રી સાગરાનંદજીના શિષ્યો ચાતુર્માસ રહેલ છે તેમણે નાની ઉંમરના બાળકને ચાર-છ દિવસ પહેલાં છાની રીતે મુંડી નાખી કપડાં પહેરાવી દીધાં છે તેવું સંભળાય છે. અને લાલબાગમાં બિરાજતા સાગરાનન્દજીનો કેમ્પ ઉપધાન કરાવવા ચાર પાંચ દિવસમાં (ચાતુર્માસ છતાં) ઘાટકોપર જનાર છે. અને પાંચ સાત બાળકોને પણ મુંડી નાખવાની તજવીજ કર્યાની ઉડતી અફવા સંભળાય છે.

શું જૈન સાધુઓનો આવો ધર્મ હશે? વડવાણના જૈન સંઘનું આમંત્રણ નહિ છતાં પાંચ દશ ભકતોની સહાયથી ચાતુર્માસ કરી રહેલ મુનિ રામવિજયજીએ પોતાનાં પનોતા પગલાંથી સંઘમાં ઝેર વેર વધાર્યાં છે. તેઓએ પોતાના ચાતુર્માસ દરમ્યાન સાધ્વી જયશ્રી (હાલા રામ! વાળા) ને પણ તેજ શહેરમાં સાથે ચોમાસુ કરવા રાખેલ છે. જે ઉપાશ્રયના મેડા ઉપર સાધ્વી જયશ્રીને રાખેલ છે તેની સાથે દેવેન્દ્રશ્રી નામની સાધ્વી છે તે પોતાની ત્રણ ચાર વર્ષની છોકરીને સાથે રાખી મોટી કરે છે. વ્હોરી લાવેલ આહારમાંથી ખવરાવે છે. પાસે સુવાડે છે, રમાડે છે તેવી રીતે બાળા પોષી મોટી કરે છે, શું પંચાંગીમાં આવુ સાધ્વીને આવો અધિકાર બતાવ્યો છે?

—જૈન યુવાનોને—

આજે સમાજમાં ઝેરી વાતાવરણ શાસનપ્રેમીને નામે ઓળખાતી ટોળકી તરફથી થતું રહ્યું છે. રાવબહાદુર ગોવિંદભાઇ જેવાને પણ ભાંડવામાં બાકી રાખતા નથી. તો પછી પૂજ્ય શ્રી ન્યાયવિજયજી, રા. મહાસુખભાઇ અને યુવક સંઘોને ભાંડે તેમાં શી નવાઇ? પરંતુ તેવાઓ હવે ન ભૂલે, આજે સમાજનો યુવાન વર્ગ ખૂબ જાગૃત થયો છે. ટોળકીની ટોળકીતા ખૂલ્લી પાડવા, સત્ય અને નીતિને માર્ગે ચાલતાં ગમે એટલા આફતોના વાદળો ઘેરાય તો પણ સામનો કરવા આજે જૈનયુવાનો પૂરેપૂરા તૈયાર થયા છે. આવા પ્રસંગે આવતા નજીકના દિવસોમાં જો વડોદરા મુકામે દ્વિતીય જૈન યુવક પરિષદ ભરાય તો વધારે સારૂં. અને વડોદરા સ્ટેટે બહાર પાડેલ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધને પણ હિંદના કેટલા મોટા ભાગના જૈન યુવાનોનો ટેકો છે તેની કહેવાતા શાસનપ્રેમીઓને ખબર પડે. અને પૂજ્ય શ્રી ન્યાયવિજયજીની તેવાઓને મન કંઇ કિંમતિ નથી પણ તેમને ક્યાં ભાન છે કે-સૂરજ સામે ગમે તેટલી ધૂળ ઉડાડો પરંતુ સૂરજ કદી છુપો રહેવાનો નથી. અંતે હું દરેક દરેક જગ્યાના યુવક સંઘો કે મંડળોને વિનંતિ કરી કહું છું કે-યુવક પરિષદ ક્યાં? અને ક્યારે ભરવી? એનો પોતાનો અભિપ્રાય જો તેઓ શ્રી મુંબઇ જૈન યુવક સંઘ ઉપર લખી મોકલે તો કાર્યવાહકો ને પોતાની કામની પણ સમજ પડે. **યુવાનો! ઘોર નિન્દ્રા તજી દુનિયામાં જુવો શું એટલું બતાવશો ખરા કે?**

R. B. Shah.

જૈન મંદિર પૂજારીના કબજામાં-ભરૂચ જિલ્લાના હાંસોટ ગામમાં જૈન દેરાસર છે. તે પ્રથમ શ્રાવકોના કબજામાં હતું. પણ શ્રાવકો પાછળથી વૈષ્ણવ બની જવાથી તે દેરાસર અને તેની મિલકતનો કબજો પૂજારી દબાવી બેઠેલ છે. પ્રતિમાજીની પખાલ કે પૂજા પણ થતી નથી. આશાતનાનો તો પાર જ નથી. છતાં ભરૂચનો જૈન સંઘ દેરાસરની મિલકત, પ્રતિમાજી વિગેરે કબજે લેવા કોઇ પણ જાતથી સત્તાવાર પગલાં કેમ લેતો નથી? ભરૂચના જૈન સંઘે આ બાબત તપાસ કરી જિનાલયનો કબજો લઇ યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવાની ખાસ આવશ્યકતા છે.

કરાંચીમાં નવરાત્રિ પશુબલિ બંધ-શ્રી ખીમચંદ માણેકચંદ શાહના પ્રયાસથી હરિજનો તરફથી દર વર્ષે નવરાત્રિમાં દેવીને ભોગ નિમિત્તે અપાતા સંખ્યાબંધ પાડાઓ આ વર્ષે બચાવવામાં આવ્યા છે. અબોલ પ્રાણિઓની દયા અને બચાવવાની મેળવેલ સફળતા માટે ઉકત ભાઇશ્રીને શ્વેતામ્બર સ્થાનકવાસી જૈન સંઘની સામાન્ય સભા અંતઃકરણપૂર્વક અભિનંદન આપે છે. અને સદંતર બંધ કરાવવાના પ્રયાસોમાં સહકાર આપવા સંઘ તેમને ખાત્રી આપે છે.

ભરૂચના પાટીદારનો છોકરો ગુમ-પા. છોટાલાલ વલ્લભદાસનો દીકરો નામે મંજુ ત્યાંના વાણીઆના છોકરા સાથે ભાદરવા વદી ૧૨ ના રોજ નિશાળેથી ગુમ થયેલ છે. તેનો આજ દીવસ સુધી પત્તો નથી. તેની ઘરડી મા તેના વિયોગે મરવા પડી છે તેની ઉંમર આશરે ૧૬ વર્ષની છે. રંગે ઘઉં વર્ણો છે. મોઢા પર શીતળાના આછાં ચાઠાં છે, તેનો પત્તો મેળવી આપનારને રૂ. ૧૦ નું ઇનામ આપવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

મી૦ શાહની ડાયરી- ધાર્મિક વિષયોની નોંધ.

સંગ્રાહક:-"ચોકસી."

(તા૦ ૧૫-૧૦-૩૨ ના અંકથી ચાલુ.)

......સૂરિજી પાટ પર વિરાજમાન હતા, એક નાની ઉંમરના બાળમુનિને પણ પાસે જ બેસાડેલા, બીજા સાધુઓ નીચેની પાટો પર બેઠેલા, માર્ગ પરના પેલા ભાવિ શ્રાવકો અને શ્રાવિકાઓ આગળ જઈને ગોઠવાયા. સંસારની અસારતા, મોહના પ્રપંચ અને રાગની માયા જાળોપર ઠીક બાળબુદ્ધિ ચલાવવા માંડી, સૌ સ્વાર્થના છે, અને કોઈ કોઈનું નથી. એવો ચિતાર સરસ રીતે રજુ કર્યો. મૂળ વિષયથી તો કેટલાયે આગળ વધી બીજી દિશામાં ઉતરી પડ્યા. પાના તો હાથમાં જ રહ્યાં અને જિહ્વાનો ઘસારાબંધ દોડવા લાગી. ત્યાં તો સૂરિજીના નેત્રો મારી તરફ વળ્યાં ને ભભૂકી ઉઠ્યા-કેમ મી૦ શાહ! લખાણું તો લાંબા ચોડા ચિતરો છો ને કરવું તો કંઈ નથી? પૂજ્યશ્રી? આપ આટલી સૂક્ષ્મતામાં ઉતરો છો તે કરતાં આ પર્ષદાને ઘણું જાડું જ્ઞાન આપવાની જરૂર છે. ઘણાને હજુ પૂજાની વિધિનું કે ગૃહસ્થના ધર્મોનું પણ ભાન નથી, તત્ત્વનું સ્વરૂપ સમજનારા તો જુજ છે અને આ શ્રાવિકાઓ તો સૂત્રો ગોખી જાણે છે, અર્થમાં ઉંડા ઉતરવાની ભાગ્યે જ તસ્દી લે છે. એમના આગળ આપનું આ કથન બહેરા આગળ શંખ ફુંકવા જેવું મને તો જણાય છે. મારા જેવાને આ નિયમ સ્વીકૃત કરવા પૂર્વે બીજું ઘણું પણ કરવાનું છે. હમણાંને પગલે આચરી રહેલ મોટા દોષોમાંથી ઉગરવાની પહેલી કોશિષ કરૂં કે આ નાનીશી બાબતમાં ઉંડો ઉતરૂં? ભગવની ક્ષમા આપશો છતાં કહેવું પડે છે કે આપે સંસારની અસારતાને રાગની નિબિડતા સારી છટાથી સમજાવી છતાં એમાંથી આપ પણ ઉગર્યા નથી! તેથી જ આજે પદ્ધીરની સાઠમારી ચાલી રહી છે. અને તેથી જ "ગુણા: પૂજાસ્થાનં" જેવા વાક્યને વિસારી મૂકી આપ આવા અલ્પ વયસ્ક બાળસાધુને આસન પર ચડાવવા લાગ્યા છો!

......જ્ઞાનના ભંડારો અને એ માટે હસ્તી જોઈતી કાળજી, જરૂર એ વાત પૂર્વાચાર્યો અને તે વખતના શ્રાવકો સારી રીતે સમજતા હતા, એમાં જ જ્ઞાનની-શ્રુતની અનુપમ ભક્તિ છે એમ માનતા. પણ અફસોસ છે. આજે કે એ વાત વિસરાઈ ગઈ છે. પુસ્તકો ભલેને ઉંદરના ભોગ થતાં હોય, ભલેને ઉધઈ એનું જડમૂળથી નિકંદન કાઢતી હોય. છતાં હાલના મહાનુભાવોને જરાય-પુસ્તકોને ... સોનાની હવણીની પડી છે, તેટલી તેની પડી નથી. મારા-તારાના ભ્રમણમાં પણ ભંડારોની સંભાળીખી ઓછી નથી થતી. આથી જ એક ભંડાર કે જ્યાં તાડપત્રની પ્રતોનો ઠીક સંગ્રહ છે તે આજે અભાવે ધીમે ધીમે શીર્ણ વિશીર્ણ થતો જાય છે. જ્ઞાન પંચમીના દિને કાગળ ભરાના ચોકસ કરનારાનું નથી તો ચિત્ત એ તરફ ખેંચાતું કે નથી તો એના માલિકના મનમાં ઉદ્ભવતું કે કોઈની સારી દેખરેખ હેઠળ એને મૂકું. તરવાનાં સાધન, જ્ઞાન મેળવવાનાં સાધન, આજે તાળા ચાવી તળે સંગ્રહાયેલા રાખવામાં ધર્મ મનાય છે! સૂર્યના કિરણો સામે એકાદવાર આવવાની પણ રક્ષકોને ફુરસદ નથી.

......બાપજી! આ ભંડારમાંથી આ ગ્રંથ વાંચવા સારૂ મળી શકે તેમ છે કે? જરૂર જણાય તો હું ડીપોઝીટ મૂકવા પણ તૈયાર છું. માસ્તર! આ કંઈ જાહેર લાયબ્રેરી નથી. આ તો........સૂરિનો ભંડાર છે. એમની રજા સિવાય એક પણ પુસ્તક મારાથી કોઈને ધીરી શકાય નહિં. જરૂર હોય તો એમનો કાગળ લાવો. ઘાસની ગંજીપરના કુતરા જેવી આ સ્થિતિ! તાત્કાલિક ઉપયોગમાં આવે તેવી કોઈ યોજના જ ન મળે! આ તે ભંડારકે સંગ્રહ! બસ! કબાટોપર જોશો તો જણાશે કે 'મૂર્છાને પરિગ્રહ' સમજનારા પણ ગ્રંથ પર કેવી ગાઢી મૂર્છા ધરાવી સ્વનામના લેબલો લગાવી રહ્યા છે!

......મેં પાઠશાળા જોઈ, પણ વસ્તીના પ્રમાણમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા અતિ અલ્પ લેખાય. ધર્મ પર વારી જનારા નગરમાં, અરે! જ્યાં સૂરિ પુંગવોના ચોમાસાં સકાતાં પણ નથી એવી જૈનપુરીમાં ધાર્મિક જ્ઞાન આપનાર સંસ્થાની આ દશા! કલહના કારણે ગમે તેમ હોય છતાં સાંભળ્યા પ્રમાણે આ શાળાનો લાભ મોટાભાગે ઓશવાળ જ્ઞાતિના બાળકો જવલ્લે જ લે છે. આ ઓછી શોચનીય વાત નથી! ધાર્મિક જ્ઞાનમાં પ્રતિબંધ ન જ હોય. એ રાખનાર કે માનનાર ખરેખર ભીંત ભૂલે છે. અર્થ વગર પંચપ્રતિક્રમણ, એ તો અભ્યાસની પરિસીમાં ગણાય છે. કોઈક જ જીવવિચાર કે નવતત્ત્વના પચ્ચીસે પગ માંડે છે! અર્થનું નામ તો વંદિતુ પ્રાપ્ત થતાં જ સ્વપ્નશીખું ચાલવા માંડે છે! આટલું પણ શિક્ષકની સગવડને આભારી છે. બાકી નથી તો શિખનારાઓને પડી અને નથી તો વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓને પડી. જ્યાં દેખરેખના પ્રાણ સમી કસોટી રૂપ પરીક્ષા કે સારો અભ્યાસ કરનારને પારિતોષિક તો ક્યાંથી હોય? અરે! આપણે જોઈએ પ્રાણરૂપ એવા કાર્યમાં પડી આપણી આવી આગતની સંસ્થાઓનું હિત નષ્ટ થતાં હજુએ જોઈએ ને સ્વીકારતે એની ધીર ભીડીએ જોઈએ.

પાટણ જૈન સંઘના કેસની અપીલનો ટુંક સાર.

તા૦ ૧૭-૧૦-૩૨ ના રોજ પ્રાન્ત ન્યાયાધિશ રા૦ રા૦ તાંબેકર સાહેબે નીચે મુજબ આપ્યો છે:

નીચેની કોર્ટે જે તારીખના તહોમતનામા ફરમાવ્યા છે તેથી ગુન્હો બનતો નથી. એટલે નિશાની ૨૯ (૧૫૩ ને સંયમબહાર મૂકવાનું હેન્ડબીલ) પ્રમાણે ગુન્હો બનતો નથી. તેથી વિવાદ (અપીલ) મંજુર કરી નીચેની કોર્ટનો ઠરાવ રદ કર્યો છે અને આરોપી ૩ ના રોજ બાઇજ્જત છૂટ્યો કહેવાય છે. એટલે જો ગુન્હો બનતો હોય તો તે તારીખનું તહોમતનામું ફરમાવી ઠરાવ કરવા કામ પાટણની કોર્ટમાં પાછું મોકલવા ઠરાવ્યું છે. કેસને અંગે દીક્ષા સંબંધીના શાસ્ત્રના આધારો, પુરાવાઓ વગેરે આ કેસને અંગે બીન જરૂરી માન્યું છે.

"શત્રુંજયનો શ્યામી." નામક ગ્રંથ વિષે કંઇક—

—નાનાલાલ દોશી.

આ પુસ્તક વિષે ઘણા પત્રોમાં મીઠી અને તીખી તમતમતી ટીકાઓ થઇ છે, લેખક મહાશય કનુ મુનશીને ચીલે ચાલેલા છે, તેમ તેમના ઉપોદ્‌ઘાતમાં તેઓ સ્પષ્ટ જણાવે છે. પુસ્તક લખવાનો આ પ્રથમ પ્રયત્ન હોઇ તેમની રસપૂર્ણ લેખનશૈલી માટે પ્રયાસ સ્તુત્ય અને અભિનંદનીય લેખાય. પરંતુ કનુ મુનશીની પેઠે જૈન સમાજનું મન દુભાવવાની રીતિ તેઓએ અખત્યાર કરી નહોત તો તેમનો પ્રયાસ વિશેષ સ્તુત્ય અને આવકારદાયક લેખાત. ગુજરાતી ભાષાના અમુક વર્ગને પુસ્તક વાંચન બાદ એમ કદાચ લાગે કે એક પ્રજાને જાણ્યે–અજાણ્યે જાતિદ્વેષથી અન્યાય થયો છે, તો તે બીના કંઇક અંશે સંભવિત ખરી.

ગુર્જરદેશનો જેટલો ઇતિહાસ હસ્તગત છે. તે કંઇ વિદ્વાન જનતાથી અજાણ્યો નથી. ગુજરાતના સમર્થ વા ઉગતા નવલકથાકારો ધર્મ અને કોમ વિષે સંકુચિત મનોવૃત્તિ છોડી, સમાજમાં જેમ સંગઠન અને ભ્રાતૃભાવના વિશેષ આંદોલનો ફેલાય, ધર્મોનું ભિન્નત્વ છેદાઇ એકીકરણ થાય. એવું ધ્યેય ધરી તેમની લેખિની અને કલ્પના સૃષ્ટિને ઉત્તેજિત કરતા હોય તો શું તેઓ આપણી સામાજીક ઉન્નતિમાં સક્રિય ફાળો ન અર્પી શકે? પછી તો જેમને કુદરતે સાહિત્યસર્જક શક્તિ બક્ષી છે. તેવા ભાગ્યશાળી પુરૂષો લેખિનીને સવળે માર્ગે ચલાવી સુંદર જીવનરોપણ કરી શકે. અને તેજ વ્યક્તિઓ આવા નિપુણ હોય તેનો વ્યભિચાર થાતો યથેચ્છ ઉપભોગ કરે તો તે માટે તેઓ સંપૂર્ણ હકદાર છે. હવે તો એવો સમય આવ્યો છે કે જ્યારે ઇતિહાસની કાળી બાજુ ભૂંસી નાખી નૂતન પ્રજાને ને વેરઝેરના ઘમંડી વાતાવરણથી મુક્ત રાખી તેમની કુમળી માનસસૃષ્ટિમાં ઇતિહાસના સુંદર તત્વોની વાવણી કરવી. નવલકથાની વસ્તુ તથા પાત્ર શું ખરી યથાર્થ છે કે કેમ? યા તો પુસ્તક માંહેના દરેક પાત્રને યોગ્ય ન્યાય આપવામાં આવ્યો છે કે કેમ? અથવા ધારપરનું સમૃદ્ધિશાળી નગર કાળના અવિરત રથચક્રના સપાટામાં આવી મેદાન મેદાન થયું અને તેના પ્રતાપી રાજવીએ લાચાર બની ભગ્નહૃદયે દેહોત્સર્ગ કર્યો તે સર્વ બીના સાથે આપણે ઓછી જ લેવા દેવા છે. ભૂત અને વર્તમાન જૈન સમાજને આ ગ્રંથમાં શું લાગે વળગે છે, અને તે બીના ગ્રંથકારે પ્રમાણિકપણે આલેખી છે કે કેમ? તે વિગતનું અવલોકન આ ટીકાનો મુખ્ય વિષય છે.

પ્રથમ તો રાજરાણી મહુંલીનું પાત્ર જોઇએ. આવું સદ્‌ગુણી, શિયળવંતુ, પ્રભાવી, તિક્ષ્ણ બુદ્ધિવાળું અને સકળજનતાને પ્રેરણાસિંચન કરતું આકર્ષકપાત્ર રાક્ષસી વૃત્તિવાળું હોય તે કલ્પના જ ભયંકર છે. ઘણાયે યુગપ્રવર્તકો અને પયગંબરો ક્રાંતિકારો જ હતા. **મહાત્મા ગાંધી પણ ક્રાંતિકાર જ છે.** એ સૌ ક્રાંતિકારો તેમના સત્યપ્રયોગોને ખાતર અનેક જીવનનાં નાશ માટે નિમિત્ત ભૂત થયા હશે? કિન્તુ આ કારણે એવી દૈવી વ્યક્તિઓને રાક્ષસી માનસ ધારી ન જ લેખી શકાય. જગતમાં જે કાંઇ બન્યા કરે છે તે કર્મના સિદ્ધાંત મુજબ બન્યા જ કરવાનું અને તે પણ પ્રત્યેક દેશ પરદેશના કર્મના ઉદયે જ. કોઇ એક વ્યક્તિ નથી તેની આડે આવી શકતી કે નથી તે આવતા પૂરને અવરોધી શકતી. જે મહુંલી ધારપરના ટેક અને નાક માટે પ્રાણાર્પણ કરે છે, તે મહુંલીને જોગણીના ઉપનામથી નવાજવી તે અત્યંત અનુચિત અને અનિચ્છનીય તેમજ અવાસ્તવિક લાગે છે.

સૂરત જૈનધર્મી ખુંધલની ભગિની મહુંલીના મુખમાંથી જૈન પ્રજાની તે સમયની પરિસ્થિતિ માટે જે બયાન આલેખાયું છે, તે પણ અમને તો ગેરવ્યાજબી લાગે છે, જે સૂત્ર સિદ્ધાંતોમાંથી વસ્તુપાળ, તેજપાળ, મુંજાલ કે ગોસલ વગેરે મંત્રીઓ સંસ્કાર

ચાતુર્માસમાં સુરતમાં છાની દીક્ષા.

સુરતમાં વસતા, પાટણ નિવાસી શાહ મણિલાલ નાગરદાસની સધવા સ્ત્રીએ પોતાની અગીઆર તથા આઠ વર્ષની બે દીકરીઓ સાથે સુરતમાં તારાશ્રી નામની સાધ્વી પાસે દીક્ષા લીધાના અને તેથી તે બાઇના ભાઇ મફતલાલ, કે જેઓ સેવંતીલાલ નગીનદાસને ત્યાં હતા તે, અને તેમની બ્હેન મણિને તારથી સુરત તેડાવ્યાના સમાચાર આવવાથી સુરત ગયાના સમાચાર સંભળાય છે.

......જ્યાં અજ્ઞાનતાને મમત્વ ધાર્મિક કાર્યોમાં ઘુસ્યાં હોય ત્યાં જ્ઞાન બગીચાના કુસુમો કરમાઇ જાય તેમાં શું આશ્ચર્ય! પાઠશાળા જેવી જ શ્રાવિકાશાળાની દશા! સંખ્યા તો શોભારૂપ ન જ મનાય. મધ્યમપ્રકારનો ધાર્મિક અભ્યાસ કે થોડા સંસ્કૃત શિખનાર! એટલામાં જ શ્રાવિકાઓની પ્રગતિ, અર્થ સહિત અધ્યયન કરનાર બ્હેનોની સંખ્યા નહિ જેવી જ. આમાં પણ સધવાઓ કરતાં વિધવાઓ કે બાળાઓ વધુ. કંઇ ન હોય તે કરતાં આટલું યે ઠીક!

કેવું સુંદર નામ! આયંબિલ વર્ધમાન તપ. પણ વિધિ-જ્ઞતાનો પાર નહિ. પ્રભુ કહે નવકારના ગણનારને કે સમાન ધર્મ પાળનારને સાધર્મીભાઇ સમજી તેને સાથે બેસાડો, તેનું બહુ માન કરો, પણ અહિંના શાસનરસિકોને ગળે એ વાત કેમ ઉતરે? પિતા કરતાં એક પગલું આગળ ન ભરે તો એ સુપુત્ર (કુપુત્ર?) શાના? અમારી 'હા'માં હા ન ભણે તેની જોડે બેસી આયંબિલ પણ ન થાય. એવા કોઇને અહિં આયંબિલ કરાવાય પણ નહિ! ભૂલેચૂકે કોઇ કરી જાય તો બધું અભડાઇ જાય!

શ્રાવિકાઓનું પડિક્કમણું સહાને માટે 'પડિકમણું' રહેવાનું! પોંજણું સહને દોડવામાં ઉતાવળ! વિધિ ભણવામાં ઉતાવળ! અને શાન્તિ કહી નાખી પાળવામાં પણ ઉતાવળ! ધિરજ કે સમજનું જરાપણ ભાન ન મળે! કરવું માટે જ કરી નાંખવું એ ઉપરાંત જરા સરખી વિચારણાને સ્થાન નહિ, પાપથી પાછા પડવાને ઠાણે જ જલ્દી ઉઠે તો પછી વળ્યા પછી કલહમાં ઉતરવાની તે શી નવાઇ?

સિંચન પામ્યા છે, તે જ શાસ્ત્રો જો જૈન સમાજને ઢીલોને શિથિલ બનાવે છે, તો તે જૈન શાસનના અજોડ સિદ્ધાંતોનું કંઇક અંશે અજ્ઞાતપણું દાખવે છે. પ્રજા જે મુજબ સિદ્ધાંતોનું ગ્રહણ કરે છે, અને સાચા સ્વરૂપમાં તેનું રસપાન કરે છે, તે મુજબ ચેતનવંતી બને છે, લેખકે જે જે લખ્યું છે તે તે વર્તમાન પરિસ્થિતિને કંઇક અંશે લાગુ પડી શકે. પરંતુ ભૂતકાળમાં જ્યારે સૌને સ્વરક્ષણની ચિંતા હતી, જ્યારે આજના યંત્રવાદી સાધનો અને હૈયાતાકારક તત્વો ઓછાં હતાં. જ્યારે મહાજનને પોતાના પરિબળ પર મુઝવાનું હતું. ત્યારે જૈનપ્રજા શારીરિકબળે અન્ય સહવાસી પ્રજાની સાથે જ ઉભતી તે નિઃશંક બીના છે. વળી જે ધારપરમાં અગીઆર-અગીઆર મંત્રીઓ જૈન હતા. તે ઉલ્લેખ તેમના બુદ્ધિ, કૌશલ્ય, મુત્સદ્દીગરી અને સમાજના નાયકપણા માટે પૂરેપૂરી સાબીતિ આપે છે. અને વર્તમાનકાળે પણ જૈન પ્રજા રાજકિય, સામાજિક કે અન્ય દેશહિત વિષયક પ્રશ્નોમાં પછાત હોય તો તે હાલના સમાજની અને સ્વદેશ પરાધિનત્વની દુઃખદ પરિસ્થિતિનું ભાન કરાવે છે. આજ તો નથી ક્ષત્રિઓમાં ખરૂં ક્ષાત્ર તેજ યા ટેક કે વચન માટે દેહ સમર્પણ કરવાની તીવ્ર ઇચ્છા અને નથી બ્રાહ્મણોમાં પૂર્ણ પરિચિત વિદ્વતા કે શુધ્ધ મનોભાવના, જો આજ વૈશ્યમાં નિર્બળતા અને બીકણપણું દેખાય છે, તો તેજ રાહે ક્ષત્રિમાં પરાધિનપણાએ અને બ્રાહ્મણોમાં ભિક્ષુક વૃત્તિએ ઘર ઘાલ્યું છે.

દ્વિતીય જૈનપાત્ર શિવભૂતિ જતિનું છે, કથામાં આ પાત્રને જંબાસ જેટલું અગત્યનું ગણ્યું છે. અસલના સમયમાં પાલીતાણા અને તેની ચોપાસના પ્રદેશમાં યતિઓનું વિશેષ ચાલતું, તે પુસ્તક ઉપરથી તેમ જ અન્ય દંતકથાઓથી સ્પષ્ટ સમજાય છે. ધારપરનગર કદાચ વર્ણવ્યા મુજબ સમૃદ્ધિશાળી હોય, તો અગાઉના વખતમાં ધર્મને રાજધર્મ બનાવવાની લાલસા પ્રત્યેક ધર્મના મુત્સદ્દીઓમાં હતી. તે ત્યાં પણ હયાત હોય આટલું સ્વીકારતાં છતાં પણ શિવભૂતિ યતિ જેવા બાહોશ શાસ્ત્રજ્ઞ, કુશળ અને મુત્સદ્દી વ્યક્તિને કામાંધ અને હિંસક ચીતરવામાં આવ્યો છે. તેમાં કંઇક દ્રષ્ટિવિક્ષેપ લાગે છે. કવિશ્રીએ આ કલ્પિત પાત્રને બેહદ અન્યાય કર્યો હોય એવું વાંચકને જરૂર ભાસે.

આ ઉપરાંત અકબરની સનંદ વિષેનો સંવાદ પણ વિવાદાત્મક અને હાસ્યાસ્પદ છે. આ સનંદો વિષેનું સમર્થન અત્યારના નિર્ણયોમાં કે ઉભય પક્ષના નિર્ભિત સ્વામિત્વમાં કાંઇ ઓછું વત્તું કરી શકે તેમ નથી. નવલકથાની કીર્તિ ભારતવર્ષમાં સુવિદિત હોય તો તેનાથી બાદશાહ અકબર અજ્ઞાત રહે તે સંભવિત નથી. કારણ કે અકબરની રાજ્યપધ્ધતિ તે આજની બ્રિટિશ રાજ્યપધ્ધતિ જેટલી જ નિયમસર હતી તેમ ઇતિહાસ કહે છે. અકબર જેવો કુશળ રાજ્યકર્તા પૂરી તપાસ કર્યા વગર આવી અગત્યની સનંદ લખી આપે તે પણ કેમ માની શકાય. એટલે એ સનંદપત્રકો કયો પ્રશ્ન મજબૂત કરે છે તે સઘળી બાબત વિવાદાત્મક હોઇ ઇતિહાસકારો જ તેનો નિર્ણય આપી શકે છે. નવલકથાકારો આવી બાબતોમાં પરીત અને મર્યાદિત છૂટ લે તે જ ઇચ્છનીય છે. અને જ્યારે શત્રુંજય નિર્ણય બાદ આ ભૂતકાળના દસ્તાવેજોની પણ ખાસ અગત્ય હવે ઘણી ઓછી રહી છે. અને આ પ્રશ્નમાં તો તવારીખ વિષેની ગંભીર ભૂલ થઇ હોય તેમ જણાય છે. કિન્તુ આ પ્રશ્ન આંટી ઘુંટીવાળો હોઇ સંશોધક વર્ગને સોંપીએ તોજ ઠીક.

આમ જૈન પાત્રોને અકુદરતી અને વિકૃત બનાવવામાં મી૦ મહેતાનો શું ઇરાદો હશે? આ ભૂલ તેઓશ્રી તેમના અન્યગ્રંથમાં સુધારે તો તે ખરા પ્રાયશ્ચિત માટે અમે જરૂર એમને અભિનંદન આપીશું. તેઓ નવલિકાઓદ્વારા ગુજરાતને સ્વચ્છ સાહિત્યસુધાનું પાન કરાવતા રહેશે. તો ગુજરાતના વાંચક વર્ગ તેનો અનાદર નહિ જ કરે. ગુર્જરગિરાના પ્રદેશમાં જરાયે કાળિમા કે અસ્વચ્છતા આવે તો તે દોષનાં ફળ ગુર્જરવાસીઓએ જ ચાખવાનાં છે. ગુર્જર બાળકો આજ નિર્મળ અને તાજગી ભર્યું સાહિત્યપાન કરવા આતુર છે. તેની તૃષા છીપાવવા ગુજરાતના સબળા લેખકો ગુર્જરમાતાના સંતાનોને અંધકારમાં ન અથડાવતાં શુધ્ધ પ્રકાશ આપી ઉપકૃત કરશે. તો તેમાં તેમની શોભા છે અને ગુજરાતની કીર્તિ છે.

છેવટે એક સૂચન કરવું અગત્યનું છે. નવલકથાકાર પોતાનાં ગ્રંથ જનતા સમક્ષ ધરે તો તેની પ્રશંસા કે ઘટતી ટીકા કરવાનો વાંચકવર્ગને સંપૂર્ણ હક્ક છે, કિન્તુ આ સઘળું સૌજન્યતાપૂર્વક થતું હોય તો તેમાં ખરી મજા રહેલી છે. અને આ ટીકાઓ દ્વારા પત્રકારો પોતાનું મંતવ્ય મર્યાદિત ભાષામાં વ્યક્ત કરતા હોય તો જ અન્યોન્ય કલેશ થવાનો ઓછો અવકાશ રહે.

દીવાળીમાં બહાર પડશે.

મુંબઈ પજુસણ વ્યાખ્યાનમાળા.

કિંમત રૂ. ૦-૬-૦ [illegible] ઉપર ખરીદ કરનારને રૂ. ૦-૪-૦

તમે જાણો છો ?

આપણા સમાજમાં ધાર્મિક અને સામાજિક પ્રશ્નોપર અનેક ઘા થઇ રહ્યા છે. એટલે જનતા વિચાર વમળમાં ગુંચવાઇ રહી છે. તેવા પ્રસંગે જનતાની ખરા રસ્તે દોરવણી કરવાના હેતુથી ગત પજુસણમાં મુંબઇમાં પંડિતવર્ય શ્રી સુખલાલજી, પંડિત દરબારીલાલજી, પંડિત નાથુરામ પ્રેમી, ડૉ૦ પ્રાણજીવનદાસ મહેતા, શ્રી મોહનલાલ ભગવાનદાસ સોલીસીટર, શ્રી ઉમેદચંદ બરોડીઆ મોહનલાલ દલીચંદ દેશાઇ વગેરે વિદ્વાનો અને પંડિતોએ "ગુરૂપદ અને શિષ્યપદની લાયકાત શી શી? શાસ્ત્ર અને શસ્ત્ર વચ્ચે શો ફેર છે? ત્યાગી કેવા હોવા જોઇએ? ધર્મ અને સમાજ, અધ્યાત્મ, સર્વ ધર્મના મૂળ સિધ્ધાંતો, ધર્મનો ભ્રમ, ધર્મ અને વ્હેમો, વિ૦ વિષયો પર સ્વતંત્રપણે નિડરતાથી સબળ દલીલો સાથે અભ્યાસ કરવા યોગ્ય ભાષણો આપેલાં તે વાંચવા મળશે. આથી તમે ગ્રાહક ન થયા હો તો આજે જ તમારૂં નામ નોંધાવો.

ક્રાઉન સોળ પેજી પોણાબસોથી બસો પાનાના પુસ્તકની ઓછી કિંમત રાખવાનો એજ હેતુ છે કે દરેક જણ લાભ લઇ શકે, તેમ કોઇ પણ ગૃહસ્થ છૂટથી લ્હાણી કરી શકે.

પંડિત દરબારીલાલજી અને પંડિત નાથુરામજીના ભાષણો નાગરી લીપીમાં ને હિન્દી ભાષામાં આપવામાં આવ્યાં છે, તેમ તેનો ટુંક સાર ગુજરાતીમાં આપવામાં આવ્યો છે.

૨૬-૩૦ ધનજી સ્ટ્રીટ, મુંબઇ, ૩. — લખો:— મંત્રી, મુંબઇ જૈન યુવક સંઘ

જૈન મંદિરોમાં શ્રાવકોદ્વારા-પૂજાતાં શિવલિંગો.

શ્રાવકોએ હવે સાવધાન રહેવાની અગત્ય.

મુનિરાજશ્રી જયન્તવિજયજી મહારાજ.

(૧) શ્રી આબુગિરિરાજની પ્રદક્ષિણામાં વિહાર કરતાં અમો સિરોહીરાજ્યમાં આવેલા મઢાર ગામમાં ગયા હતા. ત્યાંથી દક્ષિણ દિશામાં પોશીનાડાના રસ્તા તરફ લગભગ એક ગાઉ દૂર આવેલ સાથસેણુ ગામમાં પ્રાચીન મંદિર હોવાનું સાંભળવાથી અમો ત્યાં દર્શન કરવા ગયા. આ ગામ હાલ *પાલણપુર રાજ્યની પોશીનાડા તહેસીલની અંદર આવેલું છે. સાથસેણુ ગામ લગભગ સાડાસાતસો વર્ષથી વધારે પ્રાચીન† છે. આ ગામની અંદર હાલમાં શ્રાવકોનું એક પણ ‡ઘર નથી. આ ગામમાં હાલ શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાનનું એક પ્રાચીન મંદિર વિદ્યમાન છે. મૂલનાયકજીની મૂર્તિપર વિ. સં. ૧૭૨૧ નો લેખ છે. જીર્ણોદ્ધાર વખતે આ મૂર્તિ સિરોહીથી લાવી અહિં પધરાવેલી હોય તેમ જણાય છે. મંદિર તો તેનાથી વધારે પ્રાચીન હોય તેમ જણાય છે. મૂલ ગભારો, ગૂઢમંડપ, ૭ ચોકી, શ્રૃંગારચોકી અને ભમતીના કોટ યુક્ત શિખરબંધી આ મંદિર બનેલ છે. આ મંદિરની ૭ ચોકીમાં ડાબા હાથ તરફના એક કાષ્ઠ (પાટડા) ઉપર વિ. સં. ૧૨૪૪ નો લેખ છે. તેમાં દેલ્હણ નામના શ્રાવકે શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની દેવકુલિકા (દેહરી) કરાવ્યાનો ઉલ્લેખ છે. આ લેખ આજ મંદિરનો એજ સ્થાનપરનો હોવાનું માની શકાય તેમ નથી. કેમકે તે લેખમાં દેવકુલિકા કરાવ્યાનો ઉલ્લેખ છે, જ્યારે અત્યારે આ પત્થર દેહરીના બારશાખને બદલે ૭ ચોકીના સ્તંભો ઉપર પાટ (પાટડા) તરીકે લાગેલો છે. વળી આ મંદિરમાં ભમતીમાં દેહરી પહેલાં બનેલી હોય તેમ પણ લાગતું નથી. કારણ કે દેહરીઓ બની શકે તેટલી જગ્યા નથી. તેમ જ આ પત્થરને અહિં લગાવતી વખતે લેખની બન્ને લાઇનોના છેડા બબ્બે ચાર ચાર અક્ષરો ઘડીને છોલી નાંખ્યા છે. એ ઉપરથી એ સ્પષ્ટ રીતે સમજી શકાય તેમ છે કે આ પત્થર બીજા મંદિરમાંથી અહિં લાવવામાં આવ્યો છે. તેમ જ આ ચોકીઓમાં લગાવેલા ઘણા ખરા સ્તંભો, કુંભીઓ અને ઘાસાઓ બીજા કોઈ તૂટી ગએલ જૈનમંદિરથી લાવીને અહિં લગાવવામાં આવ્યા હોય તેમ જણાય છે. અને તે બીજા કોઇ મંદિરમાં નહિ, પણ આ ગામથી બે ફર્લાંગ દૂર જૂના સાથસેણુ ગામમાં એક જૈન મંદિર તૂટી ગએલું પડ્યું છે. જમીનથી ઉપર બે ત્રણ ફુટ ઉંચા ચોતરા સુધીનું કામ ¶મોજુદ છે. —ચાલુ.

* લોકો કહે છે કે—આ ગામ પહેલાં સિરોહી રાજ્યનું હતું. થોડાં વર્ષો પહેલાં રાજ્યની હદ મુકરર થઇ, તે વખતે આ ગામ પાલણપુરની હદમાં ગયું છે.

† અહિંના મંદિરમાં વિ. સં. ૧૨૪૪ નો લેખ છે, તેમ જ ગામથી પોશીનાડાના રસ્તા તરફ લગભગ બે ફર્લાંગ દૂર જૂનું સાથસેણુ ગામ હતું. ત્યાં પડી ગએલા જૈન મંદિર અને શિવાલયની પાસે રાજપુતના એક પાળીયા ઉપર વિ. સં. ૧૩૪૬ નો લેખ છે. આ ઉપરથી આ ગામ સાડાસાતસો વર્ષથી વધારે પ્રાચીન હોવાનું માની શકાય છે.

‡ લોકો વિશ્વાસપૂર્વક માને છે કે—અહિં પહેલાં શ્રાવકોનાં ઘણાં ઘર હતાં. લગભગ દોઢસો બસો વર્ષ ઉપર જૂના સાથસેણમાં નવું જૈન મંદિર બંધાવવાનું કામ શરૂ કરીને જમીનથી બે-ત્રણ ફુટ ઉંચું ખુરશી સુધી કામ થયું. એટલામાં ગામના જાગીરદાર ઠાકોર સાથે ઝઘડો થવાથી બધા શ્રાવકો સંપ કરી ગામને ગોંદરે ગાધેતરો ઘાલીને (સમુદાયે મળીને નક્કી કરેલા ઠરાવથી વિરૂદ્ધ જે વર્તે તેનો બાપ ગધેડો એ પ્રમાણે એક પત્થર પર લેખ લખી તેમાં ગધેડાનું ચિત્ર કોતરાવીને તે પત્થરને જમીનમાં ઉભો કરવો તેને મારવાડમાં "ગાધેતરો અથવા ગાધેગે ઘાલ્યો" એમ કહેવામાં આવે છે.) ગામનું પાણી હરામ કરીને ઉચાળા ભરીને બીજે ગામ રહેવા ચાલ્યા ગયા હતા. ત્યારથી આજ સુધી બીજો કોઇપણ વાણિયો અહિં રહેવા આવ્યો નથી.

¶ લોકો માને છે કે—શ્રાવકો આ જૂના ગામમાં નવું મંદિર કરાવતા હતા અને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ચોતરા સુધી કામ થતાં જાગીરદાર સાથે તકરાર થવાથી શ્રાવકો ગામ છોડીને ચાલ્યા ગયા તેથી મંદિર અધુરું પડ્યું રહ્યું. પરંતુ અહિં તૂટી ગયેલા મંદિરના પડેલા પત્થરો ઉપરથી જણાય છે કે—અહિં શ્રાવ નવું મંદિર કરાવતા નહિ હોય, પણ આ તુટી ગયેલા મંદિરનો ફરીને જીર્ણોદ્ધાર કરાવવાના ઇરાદાથી આ કામ શરૂ કરાવ્યું હશે. તેમ જ ગામ બહાર જંગલમાં ખાસ કોઇ તીર્થ-સ્થાન કે વિશેષ કારણ સિવાય નવું મંદિર બંધાવવાનું શ્રાવકો શરૂ કરે તે સંભવી શકે નહિ. પરંતુ જૂનું મંદિર જંગલમાં હોય તો તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવવાનું તો સંભવી શકે.

ગ્રાહકોને સૂચના.

પ્રબુધ્ધજૈનનું પહેલું વર્ષ પૂરૂં થયું છે. અને બીજા વર્ષની શરૂઆત થઈ છે. તેથી પહેલા વર્ષના સ્થાનિક ગ્રાહકો પાસે લવાજમો હજી બાકી છે. તે તેમણે ઓફિસે ભરી જઇ પહોંચ લઇ જવી. અગર ખબર આપવાથી માણસ આવીને લઇ જશે. અગર અમારા તરફથી અમારી છાપેલ પહોંચ લઇને લવાજમ લેવા માણસ ફરે છે તે આવે તો આપવા મહેરબાની કરવી. અને બહારગામના ગ્રાહકોએ બાકી રહેલ લવાજમ મની-ઓર્ડરથી મોકલી આપવું જેથી અમારે વી૦ પી૦ ના રૂ. ૦-૩-૦ના નાહક ખર્ચમાં ઉતરવું ન પડે, આવતા અંક સુધીમાં લવાજમ નહિ આવે તો આવતો અંક વી૦ પી૦ કરવામાં આવશે.

વ્યવસ્થાપક.—

Printed by Lalji Harsey Lalan at Mahendra Printing Press, Gaya Building Masjid Bunder Road Bombay, 3. and Published by Chivial Jhaverchand Sanghvi for Jain Yuvak Sangh, at 26-30, Dhanji Street Bombay. 3